

3. Neik T. X., Siddique K. H. M., Mayes S., Edwards D., Batley J., Mabhaudhi T., Song B. K., Massawe F. Diversifying agrifood systems to ensure global food security following the Russia–Ukraine crisis. *Frontiers in Sustainable Food Systems*. 2023. Vol. 7. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fsufs.2023.1124640/full> (дата звернення 12.11.2025).
4. Sarwar D., Rye S. The impact of the Russia-Ukraine war on global supply chains: a systematic literature review. *Frontiers in Sustainable Food Systems*. 2025. Vol. 9. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fsufs.2025.1648918/full> (дата звернення 12.11.2025).

УДК 339.5:339.9

ВИКЛИКИ ДЛЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ЄС УНАСЛІДОК РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ВТОРГНЕННЯ 2022 РОКУ

Домарацька Д. Я.

здобувачка освітнього ступеня бакалавра,
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-4391-4730>

Лежетьокова В. Г.

кандидат економічних наук, доцент,
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4253-6885>

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації 24 лютого 2022 року значно ускладнило торговельні процеси України з ЄС. Такі виклики як блокада портів, руйнування логістичної інфраструктури та зростання витрат на транспорт обмежили експортні можливості, перекривши основні маршрути. Руйнування ключових галузей, зокрема металургійної, машинобудівної, хімічної й енергетичної, скоротило обсяги виробництва продукції з високою доданою вартістю, на фоні чого частка аграрної сировини в експорті значно зросла. Проблеми в ключових галузях ускладнюють модернізацію виробництва та відповідність стандартам ЄС, стримуючи інтеграцію українських товарів на європейський ринок.

Перш за все, важливим викликом для торговельно-економічного співробітництва України та ЄС під час воєнного стану стало порушення звичних логістичних шляхів. До початку повномасштабної війни приблизно 75 % зовнішнього українського товарообігу здійснювалося морськими шляхами, але на кінець 2022 року цей показник знизився до 54 % [1]. Причиною слугувало блокування українських портів, через що основний обсяг поставок довелося перенаправити на сухопутні шляхи. У цій ситуації, досить важливу роль відіграла ініціатива “Solidarity Lanes” [2], що є спільним проектом України та ЄС, створеним для знаходження безпечних маршрутів для експорту та імпорту під час війни. Завдяки їй у 2023 році обсяги перевезень досягли близько 4 млн тонн на місяць, що у 2,5 рази перевищувало початкові технічні можливості цих коридорів [3].

Російсько-українське вторгнення значно вплинуло на українську промисловість, змінивши структуру експортної продукції з України до ЄС. Багато ключових галузей зазнали значних руйнувань, через що знизилися обсяги постачань. Наприклад, виробництво сталі у 2022 році впало на 62% порівняно з 2021 роком, обсяги машинобудівної продукції скоротилися на 43%, а хімічних продуктів – на 63%. Водночас експорт аграрної сировини до ЄС зріс, зокрема у 2022 році він сягнув 60 млн тонн. Цей показник майже вдвічі нижчий за

довоєнний період, проте на фоні ситуації значного скорочення виробництва інших галузей аграрна частка в загальному експорті зростає [1]. Така різка зміна структури зробила економіку більш вразливою до коливань світових цін і логістичних проблем [4].

Крім цього, повномасштабна війна значно послабила здатність українських підприємств відповідати технічним стандартам ЄС. За даними Європейської Комісії [5], у 2023 році експорт у галузях, де потрібна сертифікація за нормами ЄС, зокрема в машинобудуванні, електроніці та хімічній промисловості, значно скоротився, оскільки багато виробництв втратили доступ до обладнання та технологій. Також у прифронтових та окупованих регіонах значна частина підприємств повністю або частково припинила роботу. Крім того, війна призвела до значних збитків у промисловості та суттєвого скорочення обсягу капітальних інвестицій. У таких умовах підприємствам складно модернізувати виробництво та проходити необхідні процедури відповідності стандартам, що обмежує їх доступ до європейського ринку [4].

Ще одне ускладнення торгівлі між Україною та ЄС виникло через запровадження окремими державами-членами тимчасових обмежень на імпорт української агропродовольчих товарів. У 2023 році низка країн, зокрема Польща, Угорщина, Словаччина, Румунія та Болгарія отримали дозвіл від Європейської комісії на обмежене ввезення українського зерна, кукурудзи, ріпаку та соняшнику через тиск місцевих фермерів і різке зниження цін на внутрішніх ринках [6]. Ці тимчасові нововведення створили додаткові перешкоди для агроекспорту України до ЄС. За рішенням Європейської Комісії дії обмежень на імпорт з України були поетапно скасовані до 15 вересня 2023 року [7], проте 18 вересня того ж року деякі країни, зокрема Польща, Словаччина й Угорщина продовжили термін заборони на імпорт української агропродовольчої продукції [8]. Такі дії значно ускладнюють процеси торговельної лібералізації між Україною та ЄС.

Не менш значними залишаються проблеми пошкодженого внаслідок російських атак енергетичного сектору. Відповідно до оцінки Київської школи економіки [9], прямі збитки галузі через повномасштабне вторгнення станом на листопад 2024 року становили 14,6 млрд доларів. Унаслідок атак було повністю зруйновано Каховську та Дніпровську ГЕС, Трипільську та Зміївську ТЕС, пошкоджено та зруйновано значну кількість інших генеруючих потужностей, високовольтних підстанцій та об'єктів нафтогазової інфраструктури. Внаслідок численних руйнувань та пошкоджень енергетичних об'єктів генераційні потужності України скоротилися. Такі обставини призвели до запровадження регулярних відключень електроенергії, що безпосередньо впливає на роботу ключових секторів економіки, зокрема металургійного, хімічного та машинобудівного.

Отже, повномасштабне російське вторгнення 2022 року відчутно вплинуло на зовнішньоторговельну діяльність України з ЄС, створивши низку проблем. Такі виклики як блокування портів, руйнування промислових та енергетичних об'єктів, скорочення виробництва, зміна структури експорту та тимчасові обмеження на імпорт української продукції у країнах ЄС значно ускладнили торгівлю. В цих умовах критично важливими є посилення співпраці України з ЄС, розвиток альтернативних логістичних коридорів і підтримка стратегічних галузей економіки для відновлення стабільності, забезпечення конкурентоспроможності держави та підтримки сталого розвитку зовнішньоторговельних відносин.

Список використаних джерел

1. Міністерство фінансів України. Інформація про виконання Державного бюджету України за 2022 рік. 2023. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/01_03_2023.doc.pdf [Дата звернення 28.11.2025].
2. European Commission. EU-Ukraine Solidarity Lanes. 2022. EUR-Lex: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/eu-ukraine-solidarity-lanes_en [Date of access 29.11.2025].
3. European Commission. EU-Ukraine Solidarity Lanes. *Commission Staff Working Document. Accompanying the document. Report from the Commission. Report on Competition Policy 2023*. EUR-

- Lex: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52024SC0053> [Date of access 29.11.2025].
4. World Bank, Government of Ukraine, European Commission, & United Nations. (2024, February). Ukraine: Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3), February 2022 – December 2023. EUR-Lex: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documentsreports/documentdetail/099021324115085807> [Date of access 29.11.2025].
5. European Commission. *Annual Report on the Implementation of the EU-Ukraine Association Agreement 2024*. EUR-Lex: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-Ugoda-pro-asotsiatsiyu-EN.pdf> [Date of access 29.11.2025].
6. European Commission. *Commission adopts exceptional and temporary preventive measures on limited imports from Ukraine*. 2023. EUR-Lex: https://enlargement.ec.europa.eu/news/commission-adopts-exceptional-and-temporary-preventive-measures-limited-imports-ukraine-2023-05-02_en [Date of access 29.11.2025].
7. European Commission. *EU extends trade benefits for Ukraine*. 2023. EUR-Lex: https://enlargement.ec.europa.eu/news/eu-extends-trade-benefits-ukraine-2023-06-06_en [Date of access 30.11.2025].
8. Міністерство економіки України. Департамент зовнішньоекономічної діяльності та торговельного захисту. *Повідомлення щодо запровадження окремими країнами ЄС тимчасових обмежень на ввезення української продукції*. 2023. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail/0a2fd0b5-2f35-4784-a11b-3b2def163f34?id=b440e714-79e5-437f-8449-48a4ad05434e&lang=uk-UA&title=UgodaProTsifrovuTorgivliuMizhUkrainoiuTaSpoluchenimKorolivstvomVelikoiBritaniiIPivnichnoiIrlanii&showMenuTree=true> [Дата звернення 30.11.2025].
9. Київська школа економіки. *Прямі збитки інфраструктури України через війну зросли до \$170 млрд — оцінка KSE Institute станом на листопад 2024 року*. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/pryami-zbitki-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-zrosli-do-170-mlrd-otsinka-kse-institute-stanom-na-listopad-2024-roku/> [Дата звернення 30.11.2025].

УДК 339.564:665.6

КРАЇНИ-ЕКСПОРТЕРИ НАФТИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН: АДАПТАЦІЯ ТА ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ВПЛИВ

Дячук В. В.

здобувач вищої освіти,
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ, Україна

Ружинська О. В.

доктор філософії, асистент,
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5787-8103>

Сучасна світова економіка характеризується прискореним енергетичним переходом та зростанням геополітичної напруженості, що радикально трансформує роль країн-експортерів нафти. Нафта зберігає статус головного геополітичного інструменту та центрального фактора в міжнародних економічних відносинах (МЕВ). Основним викликом для моноресурсних економік є збереження ринкових позицій в умовах глобальної декарбонізації, посилення конкуренції з боку країн, що не входять до ОПЕК+, та необхідності термінової диверсифікації